

МОВА СУЧАСНИХ ПОЛЬСЬКИХ ТВОРІВ У ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЮ

Марченко Т.А. (Суми)

Польська перекладна література цікава не тільки для пересічного читача, але й для широкого кола мовознавців. Оскільки дає уявлення про процес розвитку перекладацької діяльності в Україні, а власне польська мова у контексті європеїзації стає багатим джерелом для проникнення полонізмів до сучасної української мови, а також часто слугує невичерпним джерелом дослідження західноукраїнських діалектів.

Часто перекладачами польської літератури українською є як носії діалектів, які проте вправно володіють українською літературною мовою, досконало знають польську, так і чудові знавці української мови (Б. Антоняк [1], О.Красюк [2], А. Бондар, О. Сливинський, М.Кіяновська, Д.Матіяш, А.Павлишин, О. Ірванець, К. Москалець, О. Бойченко та ін.).

Видавництво «Урбіно» (м.Львів) опублікувало у 2016 році роман польського письменника Яцека Денеля «Ляля» українською (переклад Божени Антоняк). Авторка перекладу застосувала різні мовні засоби для якнайповнішої передачі стилю та мови польського твору.

Для передачі гумору та сатири перекладач використовує загальноновживану, народнорозмовну мову: *Бабуся була здорова й спортивна. До дев'яности могла ногою перехреститися; тобі вже не хочеться про себе дбати, бо ти не одягла зубів* [1; с. 102]; *Приходь нині ввечері. У мене така гарна нова піжама, мусиш мене в ній побачити* [1; с.127]; *у нього буде лише кілька скромних вимог: від такої й до такої години нам не вільно заходити до вітальні, бо він любить собі походити голяка* [1; с.130]; *Пані Купчелло була жінкою неймовірної вроди...майже біла, але не мертвенно-біла, а мов порцелянова. А тупа мов чобіт* [1; с.136]; *вибрав собі дружину гарну, але дурну як чобіт* [1; с.181]; *італійська мадонна, дуже світла блондинка з велетенськими очима і віями, що затіняли півобличчя. Дурна була мов колода (186); взяла його (чоловіка) за розплідника* [1; с.196]; *я дійсно мала дуже*

бурхливе еротичне життя [1; с.202]; бо ж окрім розглядання репродукцій бабуня використовувала їх як прес для скатертин і носовиків [1; с.281]; Глянь. Як вона гарно намазує окраєць маслом. Ідеальна дружина [1; с.294].

При характеристиці суспільного ладу та національних особливостей велику роль відіграють власні назви та сталі латинські вирази, а подекуди загальновживана лексема набуває узагальненого значення (*українець*): *Японець* якось звався, але бабуся японських прізвищ не запам'ятовує, ну, хіба що ім'я асоціюється в неї із двома долонями, що грають на шопенівському конкурсі [1; с.115]; *На столику лежала Вускова Біблія...- О, такий тоненький папір чудово підходив для самокруток. Совєти забрали [1; с.126]; Юлек захищав французів – мовляв, скарбниця культури, Лувр і костьоли, безцінні рукописи, genius loci [1; с.170]; О всі улюблені євреї моєї бабуні, євреї смагляві, сини рабинів й онуки цадиків, о Рамзеси чорноокі, о євреї вродливі і потворні, євреї із крамничок і яток, євреї із дванадцяти колін Ізраїлевих... о народі, обраний Богом і моєю бабунею [1; с.182]; якийсь юнак уже відкупився в українця сережками... але українець мав слабіну до гарних речей, видер і светра [1; с.184].*

Використання полонізмів та західноукраїнських діалектних елементів, близьких до польської мови, забезпечує передачу національного колориту твору: *Бабуня здіймала рейвах [1; с.109]; він розповідав не про «прюнельки» [1; с.117]; філіжанка, фіранка, фотель, перстеники, коц, поштівки, геридон [1; с.128], бірюзовий таріль, стулка шафи [1; с.155]; Там вона й згоріла у перші дні бомбардуванні Варшави, у товаристві гуцульської сорочки, тареля з гранатами, ампірного шезлонга, кількох Луї-Філіппів, бідермаєрівської софи, ритму і композицій [1; с.156]); нігті висхли; я йду цюняти [1; с.177]; купити оранжаду [1; с.187]; вділіть трохи гмінному; керівництво гміни [1; с.226]; віно [1; с.248];*

У романі вжито протиставлення, використані як стилістичний засіб передачі реальності: *Химерні, розкішні злидні [1; с.132]; такі добрі люди мають стільки нахабства, щоб вижити [1; с.146]; хто тобі щиріше дошкулить, ніж друг [1; с.316].*

Широко вживаються українські фразеологізми, що забезпечує краще сприйняття іншомовного твору: *померти на серце* [1; с.113]; *Бо спершу треба було поговорити, а не отак просто з мосту* [1; с.174]; *виголосила довгу філіпіку; по дівці, наче танк по воді – сліду нема* [1; с.199]; *не в тім'я битий* [1; с.218].

Використання евфемізмів допомагає утримати стилістику шляхетного польського роману: *паскудна бабела* [1; с.140]; *паскудна бабера* [1; с.229]; *я завжди мала більше щастя, ніж розуму (глузду)* [1; с.185, 218]; *розплідна діяльність* [1; с.199].

Авторські новотвори підсилюють естетичне сприйняття та урізноманітнюють мову роману: *цукрівництво* [1; с.37]; *химороди справляла* [1; с.100]; *мацюпусенькі крамнички-гешефти* [1; с.133]; *використабельність, мийність* [1; с.178]; *геть зеленухи були* [1; с.187]; *варення із дрільваних порічок* [1; с.188]; *вікопомний наступ* [1; с.205]; *вивустувати і вигортанити* [1; с.250]; *неодмінна предела* [1; с.269]; *скляно-золотиста, кришталево-палацова* [1; с.276]; *я весь зіштивнів* [1; с.277]; *мармурово-вітражні розповіді* [1; с.288]; *імлісті розповіді; чергові «длякоти»* [мисочки для котів][1; с.291]; *вона соромилась, що дитиніє* [1; с.296]; *шелесткий смуток* [1; с.309]; *готичні мальовидла* [1; с.313]; *особливе безчасся* [1; с.321].

Отже, робота перекладача вимагає дотримання багатьох вимог (стилістичних, лексичних, фразеологічних тощо), які при вдалому використанні забезпечують якнайточнішу передачу та повне сприйняття читачем іншомовного тексту.

Література

1. Ляля [Текст]: роман / Яцек Денель; пер. з пол.Божени Антоняк. – Львів: Урбіно, 2016. – 328с.
2. Полька [Текст]: роман / Мануела Гретковська; пер. з пол.Олександра Красюка. – Київ: Нора-Друк, 2005. – 310с.